

BOGOSLOVSKA SMOTRA I DUH DRUGOGA VATIKANSKOG KONCILIA

Željko TANJIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38. p.p. 432, 10 001 Zagreb
zeljko.tanjic@zg.t-com.hr

»*Bogoslovska smotra* između tradicije i vizije« bio je naziv V. Teološkog dana održanog 12. svibnja 2010. godine u dvorani Vijenac u organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Kršćanske sadašnjosti. Tako se kroz *Dies Theologicus*, taj novi, i već važan događaj u životu naše fakultetske zajednice, nastao na poticaj tadašnjega prodekana za znanost prof. dr. Tončija Matulića, iskazalo poštovanje jednom od najstarijih i najvažnijih teoloških časopisa u Hrvatskoj, koji ove godine slavi stotu obljetnicu osnivanja i osamdeseto godišće izlaženja. Obljetnica je to kojom se može podičiti samo neznatan broj znanstvenih časopisa u Republici Hrvatskoj. Kroz nekoliko predavanja, koja ćete, nadam se uskoro, moći čitati u posebnom prilogu i broju našega časopisa, predavači su s raznih vidova govorili o *Bogoslovskoj smotri* i njezinu značenju za hrvatsku teologiju, Crkvu, znanost i kulturu.

Siguran sam da ste događaj proslave ove važne obljetnice primijetili ne samo kroz medijske napise, nego prije svega i u samoj *Bogoslovskoj smotri*. Ona je ove godine izlazila u posebnom, svečarskom ruhu, ukoričena u zlatnu boju, kako i dolikuje jednom ovakvu slavljenuku. Posebnost grafičkoga oblikovanja očitovala se i time što je na početku svake tematske cjeline bio otisnut znak stote obljetnice. No našu obljetnicu nismo obilježili samo Simpozijem i grafičkim oblikovanjem. U sva četiri broja jubilarnoga osamdesetog godišta, osim deka-

na našega Fakulteta, prof. dr. Josipa Oslića, uvodnike su napisali i dosadašnji urednici Smotre: Adalbert Rebić i Stjepan Kušar. Dekanu i bivšim urednicima od srca zahvaljujem na njihovim promišljanjima o važnosti i značenju *Bogoslovske smotre*, kao i o njezinoj budućnosti. Oni predstavljaju sve one koji su svojim teološkim umijećem uređivali časopis od samoga početka. Uređivali su *Bogoslovsku smotru* u prijelomnim trenucima postkoncilske obnove kao i u vrijeme kada je naš Fakultet, a time i Smotra, vraćen u sastav Sveučilišta iz kojega je bio izbačen nepravednom i nelegalnom odlukom komunističkih vlasti. Svaki je od njih dao Smotri i osobni pečat, koliko je to bilo moguće u određenim okolnostima, i svaki je od njih činio sve da ona bude ne samo ugledan znanstveni časopis nego i časopis, koji teološki oblikuje i odgaja generacije teologa i ljubitelja teološke misli, a time i Crkvu i društvo.

Osim toga, pred nama je izrada bibliografije *Bogoslovske smotre* od 1980. godine do danas. Time želimo nastaviti rad koji su naši prethodnici započeli i završili u ondašnjem povijesnom trenutku. Nadamo se da će i ona biti dovršena tijekom iduće godine te obuhvatiti posljednjih trideset godina izlaženja časopisa.

Proslava stote obljetnice povezana je s još jednim važnim datumom. Ove se godine spominjemo i četrdeset pete obljetnice završetka Drugoga vatikanskog koncila. Upravo je koncilska obnova teologije i teološke misli odlučno djelovala na obnovu i zamah *Bogoslovske smotre* u postkoncilskom razdoblju. Zapravo, kada gledamo unatrag, vidimo da je najveći broj godišta Smotre izlazio upravo u tom razdoblju, bez prekida od 1963. godine, unatoč teškim i zamršenim političkim, društvenim, pa i crkvenim prilikama. Nije mi namjera u ovom uvodniku pisati detaljno o tom razdoblju koje zasigurno bolje od mene poznaju mnogi suradnici, članovi uredništva, posebice dr. Adalbert Rebić kao dugogodišnji urednik, kao i mnogi profesori naših teoloških učilišta. Želim istaknuti samo nekoliko činjenica koje mi se čine važnima ne samo za prošlost i sadašnjost *Bogoslovske smotre*, nego i za njezinu budućnost.

Na prvom je mjestu oduševljenje. Smotra je obnovljena usporedo s radom Koncila. To je razdoblje bilo plodonosno za našu partikularnu Crkvu, premda je živjela u teškim vremenima komunističke diktature. Na Fakultetu su osnovani Instituti, zaživio je Svećenički tečaj i obnovljena je *Bogoslovska smotra*. Koncil je pokrenuo zapretane snage i zatumljenu prisutnost Duha. Ni teške društvene, političke, pa i financijske prilike, nisu bile nepremostiva preprjeka. To oduševljenje nije bio površni emotivni osjećaj, nego plod otvorenosti daru Duha Svetoga Kristovoj Crkvi. *Donum Dei* odgovor je našao u *opere humano*. To je temeljna logika osobne vjere, vjere zajednice i ishodište kato-

ličkoga poimanja tradicije. *Donum Dei* i *opus humanum* kao dvije nerazdvojive dimenzije koje su oblikovale oduševljenje pretočeno u Drugi vatikanski koncil, a koje se prelilo i u ponovno pokretanje *Bogoslovske smotre*. Vjerujem da i danas ne nedostaje dara Duha Crkvi kao i ljudi koji su spremni i sposobni odgovoriti vlastitim djelovanjem. No ipak, oduševljenja kao da je nestalo. Nije moguće dati jednoznačan odgovor zašto je to tako. Koncil ne može biti kriv za nedostatak oduševljenja. On je plod tog oduševljenja i izvor mnogih drugih oduševljenja. Nedostatak treba tražiti u našem nepovjerenju u darove Duha Crkvi kao i u našoj nespremnosti na djelovanje u Crkvi i društvu, bez obzira na sve promjene u Crkvi, svijetu, društvu, bez obzira na različita razdoblja recepcije i hermeneutike Koncila. Taj se nedostatak oduševljenja danas prelio ne samo na odnos prema Koncilu, nego i na odnos prema teologiji, na odnos prema *Bogoslovske smotri* i drugim teološkim časopisima. Nije problem ni društvena ni ekonomska kriza, ni pitanje mjesta i uloge teologije u Crkvi i društvu i teoloških časopisa u krugu drugih znanstvenih časopisa, nego je problem u našoj zatvorenosti djelovanju Duha u Crkvi i u nedostatku oduševljenja u našem djelovanju. Ipak, nema mjesta malodušju. Ma kolike nas poteškoće pritiskale, naše je raspirivati dar koji nosimo i omogućiti ljudima da budu oduševljeni u svom životu i djelovanju. Smotra želi odgajati za to oduševljenje i nadam se da će to čitatelji, pogotovo mlađi, znati prepoznati i da će i u člancima koje ovdje čitaju za to naći poticaja.

Na drugom je mjestu ljubav prema teologiji. Obično zaključke Koncila nazivamo koncilskim dokumentima. Iako to uistinu jesu *documenta*, oni su više od toga. Oni su svjedočanstvo i ispovijest vjere Crkve u dvadesetom stoljeću, ali i *teološka suma*, plod teološkoga promišljanja koncilskih otaca i teologa u službi Crkve. Među njima je bio i sadašnji papa Benedikt XVI., mladi Joseph Ratzinger koji je, između ostaloga, zajedno s Karlom Rahnerom napravio jedan od nacrtu za Dogmatsku konstituciju o božanskoj objavi *Dei Verbum*. Jasno je da teolozi nemaju monopol na tumačenje u Crkvi, pa i na tumačenje koncilskih dokumenata. No često se u pristupu tim dokumentima zaboravlja njihova prava bit i često ih se čita bez poznavanja povijesti njihova nastanka, bez uvida u teološka kretanja i čvorove koje je trebalo razriješiti, bez svijesti da je za njihovo tumačenje potrebno dobro poznavanje teološke problematike. Možda i zbog toga što se danas čini da svi mogu biti teolozi. Karizmatik ne može biti svatko, biskup ne može biti svatko, župnik ne može biti svatko, provincijal ne može biti svatko, ali teolog može. Teološki tumačiti i Koncil i sve oko nas olako se shvaća i često banalizira za potrebe medijskoga društva. Zaboravlja se da je za teološko tumačenje potrebna ljubav prema teologiji i

poznavanje teologije. A kod nas se čini da su najveći kritičari teologije najbolji teolozi. Antiteolozi se pojavljuju kao teolozi. To se ogleda i u razumijevanju Koncila. O njemu se često govori iz različitih ideoloških tabora bilo da se olako poziva samo na duh Koncila bilo da ga se napada i optužuje kao izvor svih problema u Crkvi. Teološka misao i znanje u tom je kolopletu ne samo sporadična žrtva, nego je zapravo zgažena i prezrena od jednih i od drugih, baš kao i teološka interpretacija Koncila koja jednostavno mora poći od njegovih dokumenata i temeljnoga duhovnog usmjerenja. No za to je prije svega potrebno poznavati teologiju kao kritičko promišljanje vjere i života Crkve. Potrebno je učiti od velikih teologa Koncila. Imati pred očima i njihovo znanje, pronicljivost, duhovnost, odlučnost, ali i spremnost na trpljenje i odlučnost da teologija ne bude zasjenjena nikakvim drugim interesima.

Želimo da Smotra otvara prostore ljubavi prema teološkoj misli i prema bavljenju teologijom, bez obzira je li to isplativo ili nije, je li popularno ili nije, je li teologija prihvaćena ili nije. Želimo da svjedoči o toj ljubavi prema teologiji upravo danas kada se i u Crkvi i u društvu čini da bi bilo najbolje da teologije i teologa nema. *Bogoslovska smotra* želi, u otvorenosti prema drugim disciplinama i dalje ponajprije buditi ljubav prema teologiji i njegovati svijest da je teološka interpretacija Crkve i društva važna, ako ne i važnija od one političke i ekonomske, pa i drugih interpretacija. Tako ćemo iznova otkriti dubinu i značenje Koncila, ali i važnost *Bogoslovske smotre* za buduće generacije teologa i dušobrižnika.

Na trećem je mjestu dijalog spreman na sučeljavanje. To je bilo bitno obilježje Koncila, a i *Bogoslovska smotra* je oblikovana u tom duhu. Često nam upravo ova dimenzija nedostaje. Govorimo o dijalogu, ali malo dijalogiziramo, a na sučeljavanje smo još manje spremni. Sučeljavanje zapravo ima visoku cijenu, traži da izađemo iz vlastitih zavjetrina i utočišta, da se izložimo kritici, ali i da uputimo kritiku i onima s kojima svaki dan živimo i radimo, u nadi da se ona ne shvaća kao *argumentum ad hominem*, nego *ad rem*. Koncil ne bi bio ono što jest da toga duha nije bilo, radi dobra evanđelja i Crkve. I Smotra neće biti znakovita, ako ne bude takva. Zato joj u budućnosti želim, na tragu Koncila, još više dijaloga i sučeljavanja u ljubavi prema teologiji i iz duha oduševljenja.